

Světová a česká ekonomika v roce 2010

Nevidané hospodářské politiky, nejistá budoucnost eura, demografický vývoj v Evropě a reformy penzijních systémů, solární energie v Česku, novinky roku v IT...

Jsou „speciální vztahy“ minulostí?

Evropa, v níž nyní převládá pravice, strážliví z opojení prezidentem Obamou. Aneb co přinesla první polovina jeho mandátu v transatlantických vztazích.

ROK 2010

SVĚT, EVROPA I ČESKO

NA ROZCESTÍ

obsah

4 | 2010 Rok nevidaných hospodářských politik

ROZHOVOR Díky krizi snad lidé budou chtít mít svůj osud opět pevněji ve vlastních rukou; uvědomí si, že svět budící dojem rychlého zbohatnutí je pomíjivý a svět bezpracného příjmu neexistuje.

Autor Ladislav Mrklas

8 | Eurozóna: konec partie?

ANALÝZA Až donedávna jenom úzký okruh ekonomů předpovídal, že eurozóna se rozpadne v důsledku série státních bankrotů na evropské periferii. V těchto dnech se ale tenhle scénář jeví jako prakticky nevyhnutelný.

Autor Dalibor Roháč

14 | Jsou „speciální vztahy“ minulostí?

ANALÝZA Evropané vkládali do působení Baracka Obamy v úřadě prezidenta USA velké naděje. Neshody mezi Amerikou a „starou Evropou“ z doby administrativ George W. Bushe měly být rychle zapomenuty a evropsko-americkou spolupráci měla čekat nová zlatá éra.

Autor Jan Jireš

16 | Kdyby sněžily peníze Británie 2010

ANALÝZA Ve středu 6. ledna 2010 pokrýl celou Británii sníh, který vydržel nezvykle dlouho. Po 30 letech nejtěžší zima zastavila vše, lidé se nedostali do práce, přičemž komplikace trvaly přes týden.

Autor Jiří Kozák

18 | Evropskou krizi neléčí evropská levice

ANALÝZA Ekonomická nejistota vede evropské voliče doprava. Ze 27 hlav vlád EU jich k levici náleží jen pět. A nevypadá to, že by se letos mělo něco zásadně měnit. Evropskou levici čekají spíše další volební prohry.

Autor Dalibor Roháč

20 | Odměny lékařů zvítězily nad regulačními poplatky

ANALÝZA Zvykli jsme si na to, že kontroverzní téma změn ve zdravotnictví v posledních letech okupuje tuzemská média. Zdravotnictví, zejména diskuse nad regulačními poplatky, se stalo jádrem politického boje.

Autor Ondřej Mátl

CI Time

Odborný analytický měsíčník

Číslo 1

Ročník 1

Leden 2011

Vydává

CI Consult & Research, s.r.o.

IČ: 24772461

Vladislavova 1390/17

110 00 Praha 1, Nové Město

Kontakty

Telefon: 224 054 087

www.cicar.cz

citime@cicar.cz

Redakce

Šéfredaktor

Ladislav Mrklas

Odborní konzultanti redakce

Ivan Langer, Josef Šíma

Tajemnice redakce

Petra Viktorová

Art director

Ivo Kubát (Multimedia Atelier)

Vedoucí redaktoři rubrik

Jan Jireš (mezinárodní vztahy
a bezpečnost)

Petr Sokol (evropská politika)

Jan Průša (světová a česká
ekonomika)Ondřej Mátl (zdravotní a sociální
politika)

Petr Stiegler (IT)

Stálí spolupracovníci

Radovan Ďurana,

Ludmila Habadová,

Luboš Jemelka, Jiří Kozák,

Dalibor Roháč

Jazyková korektura

4JAN Public Relations, s.r.o.

Milí čtenáři,

představuje se vám nový analytický měsíčník CI Time. Přináší texty, které jdou pod povrch věcí. Je to časopis pro přemýšlivé a přemýšlející. Hledá příčiny i důsledky toho, co se děje okolo nás. V tuzemsku, v Evropě, ve světě. V ekonomice, politice, společnosti, byznysu, médiích, legislativě, informačních technologiích, veřejném i soukromém sektoru. Neukazuje svět, jak se jeví na první pohled, ale líčí jej takový, jaký opravdu je.

CI Time je úzce svázán se svým vydavatelem – CI Consult & Research, s.r.o. Nově vzniklou společností, která nabízí své služby v oblasti výzkumu, poradenství a marketingu. Firmou, jež se opírá o dlouholeté zkušenosti svých zakladatelů, působících ve veřejném i soukromém sektoru, v domácí i evropské politice, neziskovém sektoru a vysokém školství. Největší devizou CI Consult & Research bude komplexnost přístupu. Skvělý tým, pokrývající všechny důležité oblasti soukromého a veřejného života, i vědomí toho, že prakticky vše se vším souvisí, to jsou hlavní vizitky nové společnosti. Přesvědčíte se o tom právě na stránkách jí vydávaného měsíčníku.

Autorský tým CI Time tvoří a budou tvořit přední specialisté jednotlivých oborů. Někteří z nich mají své hlavní působiště v akademické sféře, jiní v byznysu. Mnozí pak přispívají do předních domácích i evropských periodik.

První číslo CI Time bilancuje rok 2010. Ten byl opravdu zajímavý a v mnoha ohledech předelový. Měnily se klíčové tendence světové hospodářské politiky, jak se mimo jiné přesvědčíte v rozhovoru s profesorem ekonomie a rektorem CEVRO Institutu Josefem Šimou. O solární energii v českém podání pojednává text z pera ekonoma Jana Průši. Vyhnout se pochopitelně nemůžeme tématu krize společné evropské měny, o níž píše analytik Legatum Institute Dalibor Roháč, ani novinkám v oblasti IT, jimž se věnuje specialista na tuto oblast Petr Stiegler. Británie zažila volby, jež mohou znamenat přelom v jejím vnitropolitickém uspořádání; nejen je, ale i další dění v zemi analyzuje politolog Jiří Kozák. Politolog Jan Jireš píše o evropském střizlivění z opojení prezidentem Obamou i perspektivách spolupráce Evropy a USA. Odchody lékařů, poplatkovou politiku a vyhlídky českého zdravotnictví hodnotí ekonom a expert na veřejné politiky Ondřej Mátl. O překvapivých politických konsekvencích ekonomické krize v Evropě jasně vypovídá analýza dalšího politologa Petra Sokola. Slovensko má novou vládu a snad i odhodlání k reformám; píše o nich analytik Radovan Ďurana.

Na další číslo CI Time, tentokrát primárně věnované domácí politice, se můžete těšit přesně za měsíc.

S přáním inspirativního čtení

Ivan Langer,
zakladatel společnosti
a odborný konzultant redakce

Ladislav Mrklas,
zakladatel společnosti
a šéfredaktor

2010

Rok nevídaných hospodářských politik

Díky krizi snad lidé budou chtít mít svůj osud opět pevněji ve vlastních rukou; uvědomí si, že svět budící dojem rychlého zbohatnutí je pomíjivý a svět bezpracného příjmu neexistuje.

Rozhovor s profesorem ekonomie a rektorem vysoké školy CEVRO Institut Josefem Šimou

Pane rektore, je vůbec možné bilancovat celoroční vývoj světové ekonomiky, konkrétně za rok 2010, v několika větách?

Těžko... Pravdou ale je, že svět za minulý rok prošel bezprecedentním vývojem, kdy se na poli hospodářských politik prováděly věci, jež byly ještě před pár roky naprosto nemyslitelné. Dříve oslavovaní tvůrci politik a centrální bankéři, kterým novináři a investoři odezírali ze rtů, jsou dnes po zásluze zatracováni. Přestože nebyl vytvořen nový konsensus o podobě hospodářské politiky, může být dnešní situace v některých ohledech pozitivní. Na výsluní veřejného zájmu se totiž dostávají polozapomenuté mikroekonomické přístupy, jež nabízejí alternativu, např. vysvětlení hospodářské krize z per ekonomů tzv. rakouské školy. Na druhou stranu to však znamená, že ožívají i teorie nepřátel kapitalismu a zastánců intervencionistických směrů.

Jaká je v těchto diskusích pozice Evropy? Jak si vedou evropské vlády, a to i v souvislosti s evropskou integrací, s problémy eura?

Evropa v mnoha ohledech dodala další prvek nejistoty. Tím je experiment se zavedením společné evropské měny. Ne náhodou řada ekonomů od počátku upozorňovala, že teprve první krize ukáže jeho životaschopnost. Milton Friedman např. předpověděl, že euro nepřežije hned první velký otřes. A byl za to vysmíván. Nyní se však skutečně rozhoduje o jeho bytí a nebytí. Navíc řada lidí v posledních letech podléhala iluzi, že moudré vládní politiky nás krizí a státních bankrotů zbavily. A teď se tato představa zhroutila. ČR proto dělá dobře, když s přijetím eura nepospíchá.

LADISLAV MRKLAS | Vedl rozhovor

Prof. Josef Šíma, Ph.D. (1972)

- absolvent VŠE v Praze, dodnes zde pedagogicky působí
- 2008 profesor ekonomie
- 2009 rektor vysoké školy CEVRO Institut
- je šéfredaktorem odborného žurnálu New Perspectives on Political Economy
- přednášel na amerických i evropských vysokých školách
- odborné zaměření: vztahy ekonomie a práva, ekonomie regulací a rakouská ekonomická škola
- autor řady textů, publikací, učebnic (Trh v čase a prostoru, Ekonomie a právo: úvod do logiky společenského jednání) a překladů (Ludwig von Mises: Lidské jednání nebo Murray Rothbard: Zásady ekonomie)

Lepší škrtat,
než zvyšovat daně

Podepsal byste komentáře řady novinářů i ekonomů, že kroky vlády v jejím prvním půlroce jsou škrtý, a ne reformy?

I škrtání je reforma. Vláda se za škrtý ve výdajích rozhodně stydět nemusí. Možná by se mohla spíše trochu stydět, že neškrtala více a odvážněji – každou vteřinou přibývajícím dluh je hrozivý! Zároveň by si měla vláda uvědomit, že si zadělala na jisté problémy do budoucna tam, kde nešla cestou škrtů – tedy krácením výdajové stránky, ale cestou opačnou – zvyšováním daní. Ale např. každé zvýšení spotřebních daní na pohonné hmoty povede ke snižování mobility obyvatel a zvýšení nezaměstnanosti.

Hlavní výzvou je nyní penzijní reforma. Na sklonku roku se objevily návrhy všech tří vládních stran. Prosím o komentář.

Úvahy o reformách penzí jsou nutností. Dnešní důchodci byli vtaženi do systému, kdy jsou vydáni na milost či nemilost politiků, a totéž nastane znovu! Jsem velkým zastáncem odpolitizování penzí a finanční nezávislosti důchodců na státu – zastáncem opravdového opt-outu ze státního systému. Lidé musí mít právo zvolit si podobu svých investic na stáří. Měli by mít volbu, zda investovat doma či v zahraničí, zda investovat do nemovitostí, drahých kovů či akcií. Jakýkoli jejich omyl v investičním rozhodnutí nezasáhne tak jako dnes plošně celou generaci, která najednou zjistí, že je naprosto závislá na politickém přerozdělování.

Otázka penzijní reformy souvisí s demografickým vývojem...

Problematika stárnutí populace je primárně problémem pro státní rozpočty a důchodové a zdravotní systémy státního typu. Prodlužování lidského života je fenomenální úspěch naší civilizace, který by měl být oslavován. Není to žádný pro-

DNEŠNÍ DŮCHODCI

byli vtaženi do systému, kde jsou vydáni na milost či nemilost politiků, a totéž nastane znovu! Jsem velkým zastáncem odpolitizování penzí...

blém. Problém je to pro designéry státních systémů, kteří trpěli – Hayekovými slovy řečeno – osudnou domýšlivostí. Chtěli plánovat něco, o čem nevěděli, jak funguje. Decentralizované systémy řeší veškeré problémy organicky, postupně – změnami konkrétních smluv, změnami forem zájišťování na penzi... Lidská společnost není stádo krav, kde k maximální produkci mléka potřebujete mít určitou kompozici stáda a určitou optimální skladbu krmiva. Lidská společnost nemá cíl!

Úspěch = nejen malý stát,
ale i vzdělání, inovace
a kvalita společnosti

Jak byste vysvětlil prosperitu
skandinávských zemí navzdory

vysoké míře regulací jejich ekonomik?

Musíme si uvědomit, že důsledky hospodářských politik se projevují se značným zpožděním. Například Švédsko mělo mezi lety 1870 a 1950 nejvyšší růst příjmu na hlavu na světě a bylo zároveň zemí s malou vládou a silnou tradicí svobodného obchodu. Do roku 1932, kdy se dostali k moci sociální demokraté, byly vládní výdaje drženy pod 10 % a ještě v roce 1950 mělo Švédsko fakticky nižší míru přerozdělování než USA! Následný enormní nárůst daní a budování přerozdělovacího státu přivedly Švédsko do krize – ekonomika upadala, velké firmy začaly kvůli daním Švédsko opouštět, soukromý sektor chřádl. Až krize na přelomu 80. a 90. let způsobila obrát – došlo k dramatickému snížení daní, privatizaci a deregulaci řady odvětví. Švédsko se od „svého“ modelu v podstatě odvrátilo. Na druhé straně je potřeba připomenout, že kvalita života ve Skandinávii je dána kvalitami místní společnosti, jež dodává důležité a nutné ingredience hospodářského rozvoje. Ten totiž není závislý jen na tom, jestli je vláda velká nebo malá, ale i na dalších parametrech, jako je kupříkladu míra korupce, funkčnost systému práva, vzdělaná populace apod. Severské země tedy sice mají velké vlády, ale v jiných ohledech jsou pionýry.

Podíváme-li se na výsledky nedávno zveřejněného Legatum Prosperity Indexu (viz strana 7), skutečně vidíme, že pozice zemí na špičce úzce souvisí s jejich pozicí z hlediska kvality vzdělání. Prvních pět zemí (Norsko, Dánsko, Finsko, Austrálie, Nový Zéland) zaujímá podle indexu prvních pět míst v žebříčku vzdělávacích systémů.

Za vzorovou zemí na poli vzdělání se dnes často uvádí Finsko. Finsko má zjevně výkonný, relativně levný a vesměs státní systém školství. Z toho mnozí čerpají argument proti soukromému školství. Studie popisující vývoj vzdělávacího systé-

mu ve Finsku však zdůrazňují, že klíčem k dnešnímu úspěchu byl přechod od byrokratického, centrálně striktně regulovaného systému k decentralizovanému a na důvěře založenému systému s klíčovou rolí autonomních škol. Neopomínají též zdůraznit, že něco takového může fungovat jen ve společnosti s vysokou mírou důvěry a s mírou korupce, jež se

blíží nule. Z toho jasně vyplývá, že argumentovat v našem prostředí pro nastolení kvality vzdělávání pomocí konkurence, debyrokratizace a trhu neznamená finskou zkušenost ignorovat.

Zkuste na závěr shrnout, v čem byl rok 2010 poučný.

Díky krizi snad lidé budou chtít mít

svůj osud opět pevněji ve vlastních rukou; uvědomí si, že svět budící dojem rychlého zbohatnutí je pomíjivý a svět bezpracného příjmu neexistuje; že k bohatství vede trnitá cesta práce, úspor a kvalitních investic; že žádný geniální centrální bankéř ani žádná propracovaná redistribuční politika nic takového z principu dokázat nemohou.

Legatum Prosperity Index 2010

Legatum Prosperity Index je jediný index na světě, který komplexně zkoumá prosperitu. A to na základě 89 pro-

měnných rozdělených do osmi subindexů. Identifikuje tak proměnné vysvětlující rozdíly v bohatství i ve vykazované život-

ní spokojenosti. Jako zdroj slouží tvrdá data i data z anket a průzkumů Gallup World Poll. ČR se stejně jako v roce 2009 umístila na 24. místě a je – s výjimkou Slovinska na 21. místě – na čele zemí střední a východní Evropy. Vykazuje také relativně rovnoměrné umístění ve všech subindexech.

Více na www.prosperity.com

LPI 2010	země	LPI 2009	Ekonomika	Vzdělání	Podnik. příležitosti	Veřejná správa	Zdraví	Os. svobody	Bezpečnost	Soc. kapitál
1.	Norsko	1	1	4	6	12	4	2	2	1
2.	Dánsko	2	4	5	1	2	17	6	6	2
3.	Finsko	4	9	3	4	7	10	12	3	7
4.	Austrálie	5	8	2	13	8	15	4	13	4
5.	Nový Zéland	3	17	1	14	4	19	3	7	3
6.	Švédsko	7	7	10	2	6	9	5	8	11
7.	Kanda	6	5	12	10	5	11	1	16	8
8.	Švýcarsko	8	2	29	11	1	3	19	12	6
9.	Nizozemsko	11	3	13	12	10	13	13	18	5
10.	USA	10	14	9	3	3	1	9	25	12
11.	Irsko	9	22	15	7	14	14	7	4	10
12.	Island	12	38	6	9	17	2	8	1	14
13.	Velká Británie	13	18	22	5	9	20	15	23	9
14.	Rakousko	14	12	17	16	13	8	23	15	15
15.	Německo	16	13	25	15	15	6	14	20	16
16.	Belgie	15	16	18	21	16	12	10	19	19
17.	Singapur	17	6	30	8	11	24	36	5	54
18.	Japonsko	19	11	24	19	20	5	42	11	31
19.	Francie	18	19	14	20	19	7	17	27	42
20.	Hong Kong	21	10	53	17	18	34	16	14	24
21.	Slovinsko	23	34	16	26	27	16	22	9	38
22.	Tchaj-wan	22	25	7	22	37	26	28	10	52
23.	Španělsko	20	33	11	27	22	25	18	38	35
24.	Česká republika	24	26	27	29	30	21	30	28	32
25.	Itálie	26	29	19	30	32	18	27	30	30
26.	Portugalsko	25	40	20	28	24	27	24	17	63
27.	Jižní Korea	29	15	8	18	31	30	64	33	59
28.	Uruguay	32	46	37	52	29	40	11	22	34
29.	Polsko	28	37	26	38	35	32	32	21	25
30.	Spoj. arab. emiráty	27	30	34	24,0	38	35	54	24	36
106.	Nigérie	103	90	106	103	108	104	94	104	89
107.	Etiopie	108	106	108	109	99	108	93	103	85
108.	Středoafr. republika	109	105	110	105	106	110	69	102	103
109.	Pákistán	107	86	103	88	102	91	110	105	110
110.	Zimbabwe	110	110	101	110	110	107	104	110	88

Poznatky a závěry LPI 2010

1. Subindex podnikatelské příležitosti vysvětluje prosperitu účinněji než kterýkoli jiný faktor.
2. Být demokracií se vyplácí.
3. Změny ve společenských postojích a sociálním kapitálu mohou vést k velkým změnám v prosperitě.
4. Příležitosti a svoboda volby jsou pro subjektivní spokojenost důležitější než možnost rychle si vydělat.
5. Evropa zůstává rozdělená na fiskálně odpovědný, rostoucí severozápad a stagnující jižní periferii.
6. Před zeměmi střední a východní Evropy stojí volba, kterou cestou se chtějí vydat.
7. Velké země mají cestu k prosperitě těžší než země malé.
8. Velké rostoucí ekonomiky rozvojového světa se potýkají s řadou problémů brzdících jejich prosperitu.

Eurozóna: Konec partie?

Až donedávna jenom úzký okruh ekonomů předpovídal, že eurozóna se rozpadne v důsledku série státních bankrotů na evropské periferii. V těchto dnech se ale tenhle scénář jeví jako prakticky nevyhnutelný.

Jedním z neklamných znaků, že se měnová unie blíží ke svému konci, je to, že jsou její představitelé nuceni velementně popírat možnost jakékoliv změny. Angela Merkelová tak se svým tvrzením, že odchod kteréhokoliv členského státu z eurozóny je „nemyslitelný“, nepřímo potvrdila podezření, které teď sdílí nejen velký počet ekonomů, ale stále více i finanční trhy.

V průběhu uplynulého roku dluhová krize zuřila v Řecku, Irsku, Portugalsku a Španělsku. V květnu 2010 byla Evropská komise nucena opustit své pravidlo zakazující „bailouty“ v eurozóně a musela sestavit, ve spolupráci s MMF, masivní záchrannou síť pro evropskou periferii. Před týdnem Evropská unie poskytla Irsku, tehdy na pokraji státního bankrotu, 85 miliard euro výměnou za slib konsolidace veřejných financí.

Tahle pomoc by byla řešením jenom tehdy, kdyby zdroj současné krize byl krátkodobý problém důvěry nebo likvidity. Jenomže Irsko, tak jako i jiné státy eurozóny, prochází hlubokou solvenční

DALIBOR ROHÁČ | Autor je ekonom a výzkumník v Legatum Institute v Londýně

krizí, která má svůj původ ve špatných ekonomických rozhodnutích v minulosti.

Monetární autonomie bolestně chybí

Jistě, Řecko nebo Irsko nejsou prvními zeměmi na světě, které procházejí takovou situací. Rusko, Argentina a Indonésie prošly obdobnými krizemi v minulosti a pak nastoupili na cestu ekonomického růstu. K tomu ale došlo teprve poté, co restrukturalizovaly své dluhy, přinutily své věřitele k tomu, aby i oni nesly část celkových ztrát. Jestli si evropské politické elity myslí, že nic takového dnes není v případě zemí tzv. PIGS nutné, hluboce se mýlí.

V současnosti státy na evropské periferii nemohou využívat autonomní monetární politiku na to, aby zmírnil dopad svých rozpočtových škrťů. Pro ulehčení konsolidaci svých veřejných financí by Řecko, Portugalsko, Španělsko, Irsko a Itálie potřebovaly mnohem uvolněnější měnovou politiku. Té se jim z pochopitelných důvodů nedostává – není totiž v zájmu velkých zemí v jádru

PROHLUBOVÁNÍ

EKONOMICKÉ A FINANČNÍ KRIZE

může lehce vést k již známému scénáři – nástupu populističtějších vlád podstatně méně nakloněných konsolidačním programům diktovaným MMF.

evropské měnové unie. Z tohoto důvodu velké rozpočtové škrty v periferních státech povedou k hlubokým a dlouhým recesím, potenciálně zvýší poměr veřejného dluhu k HDP a za následek budou mít neschopnost těchto zemí dostát svým závazkům.

I když jsou země, kterých se tento problém týká, relativně malé, jejich celkový soukromý a veřejný dluh je značně vysoký. Ze své větší části se nachází právě v účetních knihách velkých evropských bank. Státní bankrot jednoho z periferních států, vedoucí k platební neschopnosti ve zbytku periferie, by tak vedl k velké bankovní krizi, šířící se do celého světového finančního systému – tak

jako se americká hypoteční krize v roce 2008 rozšířila ze Spojených států.

Abychom pochopili, proč se Evropa ocitá v takové situaci, je nutné si uvědomit, že od svého počátku bylo euro politickým projektem, který nebyl podložen ekonomickými argumenty. Eurozóna nikdy nebyla optimální měnovou oblastí. Měnová politika Evropské centrální banky, která byla vhodná pro velké země v jádru eurozóny, vedla k destruktivním dopadům na její periferii. Kupříkladu v Irsku nízké úrokové míry, společně s velmi přátelskými vztahy mezi politiky, bankéři a developery, vedly k bublině na trhu s realitami.

Ekonomický realismus = opuštění eurozóny

Současný vývoj ilustruje neudržitelnost politického a měnového uspořádání eurozóny. Také naznačuje, že politici by ke zlepšení přispěli spíše svým realističtějším chováním. To by znamenalo uznat nutnost restrukturalizace dluhů zemí na periferii. I z perspektivy evropského bankovního sektoru je totiž organizovaný a předem dojednaný „haircut“ lepším řešením nežli jednoduchý unilaterální bankrot, skýtající riziko nečekaného rozšíření se do jiných států.

Pro státy na periferii by realistický postoj znamenal zvážení brzkého opuštění eura, a to za účelem zabránění situace, v níž fiskální konsolidace povede k hluboké domácí recesi.

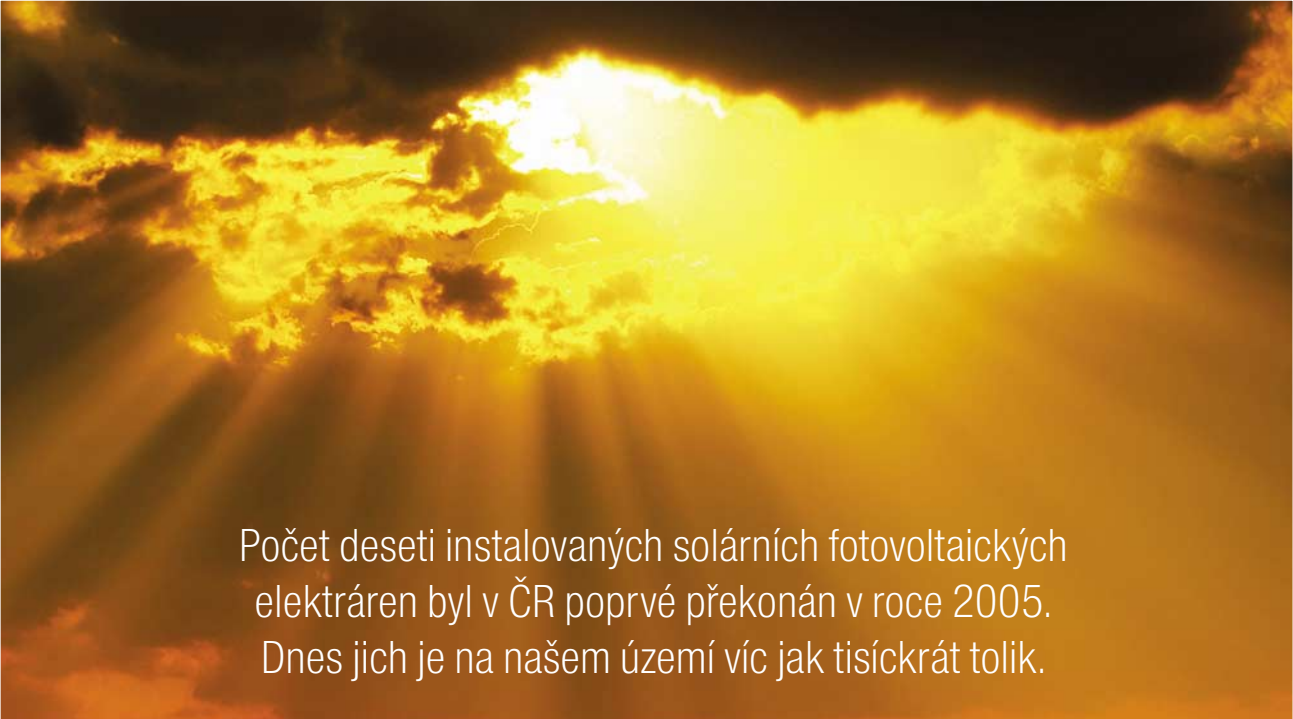
Je totiž zjevné, že řecká, irská, portugalská a španělská vláda mají jenom velmi nepřesvědčivý politický mandát. Prohlubování ekonomické a finanční krize může lehce vést k nástupu populističtějších vlád, které budou podstatně méně nakloněny konsolidačním programům diktovaným MMF.

Středomoří má za sebou nejednu zkušenost s populistickými a autoritářskými vládami. Ponechat jihoevropské země svému osudu, ve svěrací kazajce společné evropské měny a očekávání velkých rozpočtových škrťů, je nejen nerealistické, ale může mít i neočekávané efekty na budoucnost demokratických společností v Evropě.

Solární pětiletka

JAN PRŮŠA | Autor je ekonom, působí na Institutu ekonomických studií Fakulty sociálních věd UK

Počet deseti instalovaných solárních fotovoltaických elektráren byl v ČR poprvé překonán v roce 2005. Dnes jich je na našem území víc jak tisíckrát tolik.

Podle Energetického regulačního úřadu jich k 1. listopadu 2010 do sítě bylo připojených 11 251 s výkonem téměř 1 000 MWe a solární elektrárny dnes tvoří přes pět procent z instalovaného výkonu necelých 19 GWe.

Tak rychlý nárůst bychom si v tržních podmínkách mohli představit za velmi výjimečných podmínek: pokud se objeví vý-

razně lepší technologie (např. nástup mobilních telefonů); pokud podnikatelský záměr vyjde vstříc poptávce po produktu, který dosud neexistoval (např. čtečka elektronických knih); nebo pokud podnikatelský záměr dokáže existující produkt poskytnout výrazně levněji za jednotku vnímané kvality (např. Student Agency v autobusové dopravě). Nejúspěšnější

případy většinou kombinují více z uvedených možností.

Efektivní výroba? Jen s dotacemi.

Z dostupných statistik vyplývá, že sluneční elektrárny nesplňují ani jedno tržní kritérium. Produkují podřadný produkt mnohem draž pomocí techno-

logie s nižší efektivitou. Stát garantuje producentům solární elektřiny cenu zhruba desetkrát vyšší, než je obvyklá tržní cena (ta momentálně kolísá kolem 50 EUR/MWh). Výrobci oplátkou dodávají elektřinu do sítě nepředvídatelně a nerovnoměrně, čímž zatěžují rozvodnou soustavu a vytvářejí zvýšené nároky na vyrovnávací zdroje s rychlým startem (zejména paroplynové elektrárny).

Stát těmito dotacemi sledoval zdánlivě chvályhodný cíl: podpořit ekologičtější zdroje elektřiny, především co se týče emisí CO₂. Potom ale měla tato politika být uskutečněna jinak. Existuje trh s emisními povolenkami, který oceňuje emise CO₂. Solárním elektrárnám mohlo být přiděleno více povolenek poměrně k nižším emisím CO₂. Pokud by výnosy z jejich prodeje pokryly ztrátu z nižší výkonnosti solárních elektráren, jednalo by se o ekologicky efektivní investici.

Proč politikové nepřijali řešení na tržní bázi? Nabízí se vysvětlení, že úspory CO₂ jednoduše nejsou tak velké, jak je jejich zastánci prezentují. Místo toho parlament zvolil arbitrárně vysokou garantovanou cenu, která v příštím roce vytvoří očekávanou ekonomickou ztrátu 41 miliard korun.

Rozhodnutím vlády nakonec neponesou všechny tyto náklady přímo spotřebitelé. Část bude uhrazena ze speciální daně na výrobce. Musíme si však uvědomit, že ekonomické zdroje už byly vyplývány. Křemík, který se neefektivně použil v solárních panelech, už nikdo nevrátí zpět na trh, a například výrobci počítačových čipů tak budou čelit vyšším cenám křemíku, než by bývali mohli.

Jinými slovy, politika solárních elektráren je od začátku do konce výrazně ztrátová.

Evropský kontext

Případ plýtvání na obnovitelné zdroje energie je důsledkem požadavků z EU. Bylo slyšet hlasy, že české ztráty jsou důsledkem neschopnosti českých politiků, kteří neumí kvalitní bruselské nápady převést do praxe. Jak se však ukazuje, česká zkušenost není ojedinělá a podob-

ÚČET ZA SOLÁRNÍ EXPERIMENT EU

Jako vždy v případě státních zásahů do ekonomiky, i podpora solárních panelů se ukázala jako mnohem ztrátovější, než se původně předpokládalo. Při očekávané životnosti elektráren 15 let by náklady na jejich podporu (v původní výši) dosáhly přibližně 600 miliard korun, což je zhruba polovina českého státního rozpočtu. **Pro srovnání: Je to o 120 miliard víc, než je roční rozpočet na důchody a sociální dávky dohromady.**

né problémy trápí i jiné státy, například Německo a Španělsko.

V polovině října varoval Stephan Kohler, ředitel Německé energetické agentury (DNA), před hrozbou kolapsu německé rozvodné sítě kvůli nadměrné výstavbě solárních elektráren. Očekává se, že v Německu přibude v příštích dvou letech kolem 10 GWe ročně, čímž by kapacita stoupla na celkových 30 GWe. Na konci příštího roku by tedy solární kapacita přesáhla instalovaný výkon celé ČR. Kohler však považuje za rozumnou zhruba desetinovou výstavbu a požadu-

je omezení současných plánů. Vyšší solární kapacita než 30 GWe už by pro síť údajně nebyla zvladatelná.

Ve Španělsku zase audit odhalil, že solární elektrárny dodaly v období prosinec 2009 až leden 2010 mezi půlnocí a sedmou ráno celkem 4 500 MWh elektřiny. Při tomto podvodném čerpání dotací byly solární panely pravděpodobně osvětlovány pomocí diesellových agregátů. Vláda sice nabídla amnestii viníkům, kteří se přiznají, ale téměř nikdo této nabídky nevyužil.

Vzhledem k obrovské náročnosti na veřejné finance už španělská vláda také snížila garantovanou cenu elektřiny nově postaveným solárním elektrárnám o 45 procent. Kvůli výhrůžkám arbitráží však cenu zatím nezměnila pro existující elektrárny.

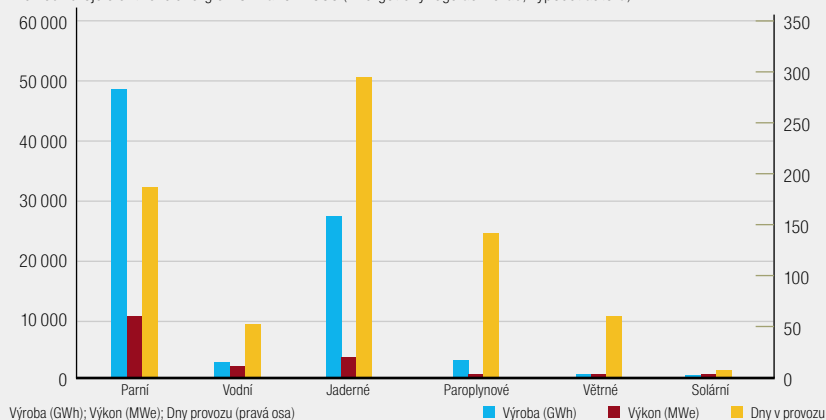
Experimenty budou pokračovat

Podobnými arbitrážemi hrozí i majitelé českých solárních elektráren. Čeští daňoví poplatníci a spotřebitelé elektřiny musí doufat, že zvítězí výklad, podle kterého dotace (stejně jako nižší daně) nejsou právně vymahatelné.

I tak se ale do budoucna zřejmě dočkáme dalších ztrát. Plány EU na podíl obnovitelných zdrojů energie jsou neúprosné (ČR má v tomto ohledu závazek 13 procent do roku 2020) a na ekonomické faktory se v nich příliš nehledí.

Graf: č. 1 Energetická účinnost solárních panelů výrazně zaostává

Přehled zdrojů elektrické energie v ČR za rok 2009 (Energetický regulační úřad; výpočet autora)

Slovensko v roce 2010

*Po poklese
produkcie
hospodárstva
o 5 % v roku 2009
bol slovenskej
ekonomike
predpovedaný
na rok 2010 rast
na úrovni 2 %.*

RADOVAN ĎURANA | Autor
je ekonóm a analytik Institutu
ekonomických a spoločenských
analýz v Bratislave (INESS)

Hlboký nádech nemeckej ekonomiky však prebral k vyššej aktivite aj slovenský výrobný sektor a podľa údajov za tretí kvartál by mohol odhadovaný koncoročný rast dosiahnuť až 4% v stálych cenách. Prudké výkyvy vo výkonnosti ekonomiky (v roku 2009 4,7% pokles po 6,9% raste v roku 2008) s relatívne nízkym podielom domácej spotreby sa stávajú nevyhnutnou charakteristikou vyplývajúcou z jej veľkosti a proexportnej orientácie. Recesia zároveň vyústila k vyššiemu podielu spotreby verejnej správy, ktorá v stálych cenách vzrástla oproti predkrízovému roku o 7%.

Hospodársky rast v uplynulom roku vyplýval predovšetkým z výrazného rastu produktivity práce v priemyselnej výrobe. Priemyselná produkcia sa priblížila úrovni z roku 2008, pričom miera nezamestnanosti klesla oproti roku 2009 len veľmi mierne. Inými slovami, slovenský priemysel dokáže dnes produkovať takmer rovnaký objem s pracovnou silou redukovanou o 20% (Graf č. 1).

Rast produktivity bol na jednej strane dôsledkom optimalizácie existujúcich výrobných kapacít ako aj spustenia niektorých nových projektov. Produkcia automobilového priemyslu vzrástla

o 41% za desať mesiacov v porovnaní s minulým rokom, výroba v elektrotechnickom priemysle vzrástla napriek kríze o 20% aj v porovnaní s predkrízovým rokom 2008.

Hoci výroba sa dostala do predkrízových úrovní, domáca spotreba stagnuje, maloobchodné tržby dokonca naďalej vykazujú klesajúci trend aj pri stabilnej cenovej úrovni. Podstatnú rolu v tomto vývoji hrá vysoká miera nezamestnanosti v súčasnosti na úrovni 14,1%, ktorá je okrem prebiehajúcej reštrukturalizácie ekonomiky tiež nechceným dôsledkom vysokého nepriameho zaťaženia ceny práce,

regulácie trhu práce, ale aj nevhodného kvalifikačného profilu nezamestnaných.

V roku 2011 odhaduje Ministerstvo Financí rast HDP v bežných cenách o 6,5%. Ťahaný by mal byť predovšetkým spustením výroby v prebiehajúcich investičných projektoch automobilového a elektrotechnického priemyslu.

Menová politika

Málokto z slovenských obhajcov prechodu na spoločnú menu Euro predpokladal, že tento politický projekt zažije už v roku 2010 tak kritické momenty. Poskytnutie priamej pôžičky Grécku, v rozpore s Lisabonskou zmluvou, v júňových voľbách novozvolená vláda odmietla. Účasť na spoločnom záchrannom mechanizme, ktorého vznik nasledoval po odhalení nepriaznivej dlhovej situácie viacerých ekonomík, však potvrdila. Európsky finančný a stabilizačný mechanizmus formalizuje pravidlo, že problémy jednej krajiny sú potenciálnym nákladom ostatných krajín eurozóny. Takéto riešenie však otvára problémy morálneho hazardu a s novou menou tak slovenskí občania „získali“ aj možnosť úverovať nezodpovednú politiku a rizikové bankové systémy iných krajín. Poskytnutie pomoci Grécku a Írsku v kombinácii s aktívnou politikou Európskej centrálnej banky na finančných trhoch predstavuje výrazný krok vpred smerom k fiškálnej centralizácii menovej zóny. Prípadná eskalácia dlhových problémov krajín eurozóny predstavuje pre slovenskú ekonomiku a verejný sektor riziko nestability, či ohrozenia schopnosti zabezpečiť financovanie štátneho dlhu, ktoré v nasledujúcom roku bude predstavovať zhruba 8 mld. Eur (11,4% HDP).

Verejný sektor

Bol to predovšetkým vysoký hospodársky rast a priemerný 10% ročný rast daňových príjmov, ktorý umožnil vládám v období pred krízou mierne znižovať schodok a splniť kritéria na prijatie eura. Recesia však zastihla slovenskú vládu v roku 2009 nepripravenú reagovať na zmenené ekonomické podmienky. De-

SLOVENSKÝ PRIEMYSSEL

dokáže dnes produkovať takmer rovnaký objem výroby ako pred krízou s pracovnou silou redukovanou o 20%.

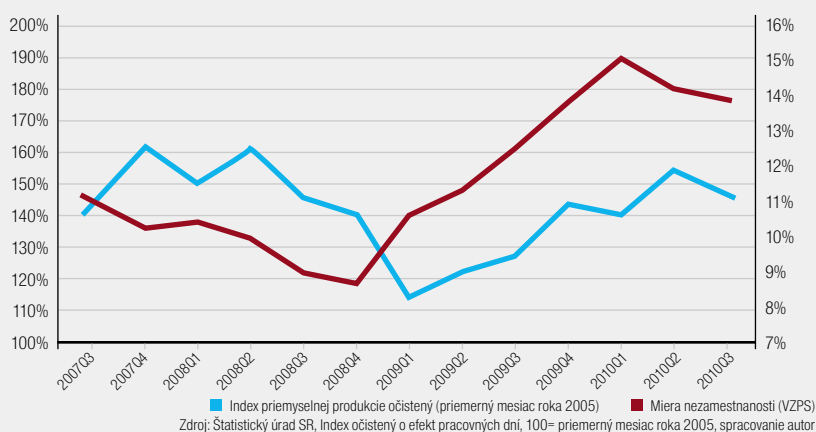
ficit na úrovni 8% HDP síce nepatrí medzi najvyššie v EÚ, avšak na rozdiel od ostatných krajín nebol spôsobený výrazným prepadom príjmov štátu, ale prudkým 16% rastom výdavkov, ktorý nemal v porovnaní s krajinami v EÚ obdobu.

Expanziu verejných výdavkov nemožno zdôvodniť veľkými kapitálovými investíciami, záchranou finančného sektora ani protikrizovými opatreniami. Rástla spotreba, mzdy, transfery obyvateľstvu. Okrem ochoty zastaviť rast výdavkov v roku 2009 chýbala aj snaha predstaviť úsporný štátny rozpočet na rok 2010. Celkové výdavky verejnej správy by mali byť tak v roku 2010 zhodné s rokom 2009. Výsledkom je predpokladaný 8% schodok aj v tomto roku. Štátny dlh v pomere k HDP síce zďaleka nedosahuje priemer európskych krajín, ale zvýšenie jeho absolútnej výšky o 55% za posledné dva roky nevyšiel dobrý signál investorom, ktorí zatiaľ deficitné hospodárenie verejnej správy, nepokutovali rastom rizikovej prirážky.

Negatívny vývoj rozpočtu verejnej správy sa stal hlavnou výzvou novozvo-

lenej vlády, ktorá si dáva prívlastok vláda rozpočtovej zodpovednosti. S cieľom znížiť postupne deficit pod 3% HDP v roku 2013 vláda predstavila balíček opatrení na strane príjmov a výdavkov. Podľa prezentovaných návrhov by výdavky mali byť znížené o zhruba 986 mil. eur, a príjmy zvýšené o 774 mil. eur. Balíček úspor bol šitý horúcou ihlou a nie pri všetkých opatreniach môžeme hovoriť o skutočnom šetrení. To zďaleka obišlo najmä málo efektívne mandatorné výdavky. Komplexnejšie úpravy prevádzky a výdavkov verejnej správy by mali byť predstavené v roku 2011, až potom bude zrejmé, či stredopravicová vláda dokáže konsolidovať rozpočty aj znižovaním výdavkov, alebo len zvyšovaním daňového zaťaženia. K nemu by malo dôjsť na základe daňového balíčka, ktorý obsahuje najmä rast sadzby DPH na 20%, zvyšovanie sadzieb viacerých spotrebných daní, ale aj rozširovanie bázy pre platenie sociálnych a zdravotných odvodov. Sádzby odvodov, ostávajú nezmenené, ich reforma by mala byť predstavená v budúcom roku. Prijímanie akýchkoľvek zásadných zmien však bude podmienené stabilitou vládnucej koalície, ktorá za uplynulý polrok prezentovala nejednotnosť vo viacerých zásadných politických rozhodnutiach. Jej manévrovací priestor pritom bude do značnej miery vytýčený silou zahraničného dopytu, ktorý je pre slovenskú ekonomiku naďalej určujúci.

Graf č. 1 Vývoj priemyselnej produkcie a miery nezamestnanosti

Jsou „speciální vztahy“ minulostí?

Transatlantická spolupráce v druhém roce Obamovy vlády

Evropané (především ti na západ od bývalé železné opony) vkládali do působení Baracka Obamy v úřadě prezidenta USA velké naděje. Domnívali se, že neshody mezi Amerikou a „starou Evropou“ z doby administrativ George W. Bushe budou rychle zapomenuty a evropsko-americkou spolupráci čeká nová, zlatá éra.

JAN JIREŠ | Autor je politolog, ředitel Centra transatlantických vztahů (PCTR) vysoké školy CEVRO Institut

V této éře budou pokorné Spojené státy vedené sebezpytným Obamou s respektem naslouchat radám Evropanů a brát v úvahu jejich postoje k zásadním otázkám světové politiky a bezpečnosti. Evropané pak na oplátku měli podporovat Spojené státy v úloze hlavního garanta světové stability a bezpečnosti.

I když Obama záhy po svém nástupu do funkce provedl několik spektakulárních změn, kterým západoevropané aplaudovali, velmi brzy se na obou stranách Atlantiku začaly objevovat pochybnosti o další budoucnosti vzájemných vztahů.

Britský liberální historik Timothy Garton Ash připomněl Evropanům, oslavujícím zvolení „nejevropštějšího“ amerického prezidenta, aby nepodléhali iluzím a uvědomili si, že Obama je s ohledem na své politické zájmy a rodinné vazby, zasahující Havaj, Keňu a Indonésii, naopak tím nejméně „evropským“ prezidentem v americké historii.

Sílící evropská skepse

Byla to ale spíše řada praktických kroků Obamovy administrativy, co přispělo k obnovení evropského skepticismu ohledně dlouhodobé udržitelnosti tradiční transatlantické vazby. Středoevropské elity znepokojila Obamova snaha dosáhnout resetu ve vztazích s Ruskem, a to i za cenu jednostranných ústupků. Navzdory Obamovým bájným komunikačním schopnostem navíc není jeho administrativa schopna svou novou politiku středoevropanům přesvědčivě vysvětlit.

Další oblastí americko-evropských sporů se v posledních dvou letech stalo řešení finanční a ekonomické krize. Zde se Obamova administrativa pravidelně dostávala do střetu s klíčovými evropskými zeměmi. Neshody a vzájemné podezřívání se objevují i v souvislosti se společnou protipovstaleckou operací v Afghánistánu. Obamova vláda urguje evropské členy NATO, aby příja-

li větší díl zodpovědnosti za její osud, řada z nich však není přesvědčena o smysluplnosti operace, o americké strategii ani o věrohodnosti amerického odhodlání.

Dokonce i tam, kde k sobě Obama a Evropané měli mít nejbližší, tedy v otázce ochrany klimatu, skončila transatlantická spolupráce tristně. Na kodaňském summitu v prosinci 2009 spolu Američané a Evropané nejenže netáhli za jeden provaz, ale zástupci EU byli vykážani do úlohy statistů přihlížejících americko-čínské dohodě.

Tato nenápadná krize v transatlantických vztazích je o to vážnější, že na rozdíl od minulosti nelze svalovat vinu na všeobecně neoblíbeného prezidenta a tvrdit,

EVROPA NENÍ SCHOPNA ANI OCHOTNA

poskytnout to, co od ní Spojené státy nejvíce čekají. Totiž reálnou podporu americkému úsilí při zajišťování globálního politického, ekonomického a bezpečnostního řádu.

není schopna ani ochotna poskytnout – tedy reálnou (a nikoli jen symbolickou) podporu americkému úsilí při zajišťování globálního politického, ekonomického a bezpečnostního řádu.

Samostatnou kapitolou je pak špatná úroveň vzájemné komunikace a zjevná neschopnost Obamových lidí vysvětlovat Evropanům své kroky tak, aby jim rozuměli a přijali je. Během dvou let v úřadě má za sebou Obamova vláda dlouhou řadu diplomatických přešlapů a neobratností ve vztahu k západní Evropě, střední Evropě i Rusku.

Negativní zkušenosti s americkým „leadershipem“ v posledních deseti letech dnes vedou některé evropské země, dříve vnímané jako neotřesitelně proamerické, k přehodnocování vztahů se Spojenými státy. Britští vládní konzervativci mluví o tradičním britsko-americkém „zvláštním vztahu“ (special relationship) jako o iluzi, která na americké straně nikdy nebyla brána vážně a kterou je nutné za účelem ochrany britských národních zájmů odmítnout. Tím spíše by se nad svými vztahy s USA měly zamyslet jiné evropské země, které se o zvláštní bilaterální vztahy s Amerikou snažily také, ovšem s ještě menší mírou věrohodnosti než Britové.

Jaká tedy může být budoucnost transatlantických vztahů a existují ještě nějaké strukturální faktory, které umožňují úzkou spolupráci mezi USA a Evropou? Určitě ano, a to hlavně v ekonomické sféře.

Ekonomika spojuje

Transatlantická ekonomika stále generuje téměř polovinu planetárního HDP a zároveň představuje ekonomicky nejpropojenější oblast světa. V důsledku všeobecné fascinace Čínou se zapomíná, že objem amerických investic v Evropě a evropských investic v USA mnohonásobně převyšuje objem amerických a evropských investic v Číně. Například počet zaměstnanců poboček amerických firem působících v Německu je přibližně stejný jako počet zaměstnanců poboček amerických firem v Číně. V ekonomické, vědecké, vzdělávací a kulturní oblasti k sobě mají Američané a Evropané pořád výrazně blíže než k jakýmkoli jiným světovým regionům.

A co je nejpodstatnější, Amerika s Evropou sdílí svůj nejdůležitější dlouhodobý zájem: zachovat existující globální politický a ekonomický řád a zajistit mírovou kooptaci nových mocenských center, především Číny a Indie, do tohoto systému.

Úspěch se ale dostaví, pouze pokud Američané a Evropané budou pro dosažení tohoto společného zájmu schopni efektivně využít krátkit se čas své společné globální dominance. Jedině vzájemnou spoluprací mohou dosáhnout toho, aby Čína a Indie přijaly za své principy Západem vytvořeného globálního řádu a začaly se zodpovědně podílet na jeho fungování. Klíčem k budoucnosti transatlantických vztahů je pak především budování partnerství mezi USA a EU, nikoli iluze bilaterálních „zvláštních vztahů“.

že se po jeho odchodu situace radikálně zlepší. K výměně prezidenta již došlo a výsledkem není fungující transatlantická spolupráce, ale naopak odhalení strukturálních trhlin, vzdalujících od sebe oba břehy Atlantiku.

Evropská pravice by se však měla vyvarovat opakování stejné chyby, jakou před dvěma lety učinila evropská levice v souvislosti s Obamou. Je iluzorní domnívat se, že se po případném vítězství republikánského kandidáta transatlantické vztahy radikálně zlepší. Hnutí Tea Party, které dnes představuje pro republikánský elektorát nejmocnější inspiraci, je silně zaměřeno na domácí politiku. Je libertariánské, což v USA znamená izolacionistické. To poslední, co si podporovatelé Tea Party přejí, je zabývat se vztahy s Evropou.

Hlavní potíž současných transatlantických vztahů lze shrnout tak, že Spojené státy od Evropy očekávají něco, co ona

Kdyby sněžily peníze Británie 2010

Ve středu 6.ledna 2010 pokrýl celou Británii sníh, který vydržel nezvykle dlouho. Po 30 letech nejtěžší zima zastavila vše, lidé se nedostali do práce ani obchodů a vznikaly velké škody na majetku. Ekonomiku to stálo 600 milionů liber denně, přičemž komplikace trvaly přes týden. Ve světle probíhající ekonomické krize mnohého napadlo, jaké by to bylo, kdyby sněžily peníze.

Asi nejvíc si to přál premiér Gordon Brown. Ekonomika stagnovala, raketově rostlo zadlužení a v polovině roku se měly konat volby. Brown dobře věděl, že chce-li místo ve vládě obhájit, musí hrát o čas, doufat, že se ekonomika zvedne a preference Davida Camerona padnou. Zatímco ještě koncem roku 2009 to vypadalo na jasné vítězství konzervativců, už v lednu se začalo ukazovat, že Brownova strategie nese ovoce. I když to zatím nestačilo na labouristické vítězství, konzervativci ztratili náskok zaručující většinu v parlamentu. Pomohl i skandál s výdaji poslanců, který zasáhl téměř všechny parlamentní strany a ubral hlasy i konzervativcům.

Historická debata

Rozhodujícím bodem však byla až historicky první televizní debata lídrů tří největších stran, ve které nejvíce zazářil šéf věčně třetích liberálních demokratů

JIŘÍ KOZÁK | Autor je politolog, působí jako ředitel CEVRO – Liberálně-konzervativní akademie

Nick Clegg. Jeho vystoupení zapůsobilo na Brity tak, že se jeho strana dokonce v preferencích na chvíli ocitla na prvním místě. I když pak opojení Cleggem upadalo, kombinace jeho výstupu, znejistění tím, zda konzervativci ve vládě zvládnou ekonomický propad, a nevýhody volebního systému nakonec znamenaly, že si Britové podruhé od konce 2. světové války zvolili parlament bez většiny pro vítěze.

Z liberálů se tím stala strana, která měla rozhodnout o příštím premiérovi. Jednání s labouristy nevyšla, a tak první vládní koalice od 40. let vznikla ve složení konzervativně-liberálním. Dne 11. května se premiérem po 13 letech stal konzervativce David Cameron a Clegg obsadil křeslo vicepremiéra.

Koalice pro šetření...

Neutěšený stav ekonomiky se promítl i do koaliční smlouvy. Hned prvním bo-

dem se stalo snižování státního deficitu, který od roku 2008 narostl z 37% na 65% HDP. Další částí smlouvy je revize všech státních výdajů. Zvýšení školného vyvolalo ke konci roku rozsáhlé násilné protesty studentů. Ty ublížily hlavně liberálům, kteří šli proti svým předvolebním slibům.

Změny však brzy pocítí všichni Britové. DPH pro většinu zboží od ledna 2011 stoupá o 2,5% na 20%. Pětiprocentní sazba například pro energie domácností a nulová sazba na potraviny a dětské oblečení zůstávají beze změny. Platy ve veřejné sféře jsou zmrazeny na 2 roky a dětské přídatky na 3. O 10% se zvýší daň z výnosů kapitálu.

Úsporám se nevyhne ani obrana a bezpečnost. Vláda uveřejnila revidovanou obrannou strategii, která počítá během 4 let se snížením rozpočtu o 8%. Plánuje i kompletní stažení britských vojáků z Afghánistánu do konce roku 2011.

...a mimořádné výdaje...

Šetřit musí i královská rodina, její rozpočet klesne o 14 procent. Vrásky na čele jí tak možná přidělal princ William, který se po 8 letech známosti rozhodl oženit s Kate Middleton. Rodina tak zaplatí honosnou svatbu prince s neurozenou Kate, která se bude konat 29. dubna 2011.

Po 28 letech navštívil převážně protestantskou Británii papež, aby varoval před vzrůstající sekularizací (v Británii je 45% obyvatel bez vyznání) a věnoval se vztahům mezi anglikánskou a katolickou církví. Papež byl na ostrovy pozván královnou, nikoliv církví. To způsobilo velké pozdvižení a dvacetitisícový protest, neboť tak poprvé v historii papež přijel na státní návštěvu, o jejíž náklady se podělili všichni Britové.

A aby nebylo neplánovaných výdajů málo, jeden si připravila vláda sama. Takřka revoluční návrh totiž obsahuje článek 6 koaliční smlouvy. Liberálové si v něm vynutili referendum o změně od 19. století fungujícího většinového systému na více poměrné alternativní hlasování. Referendum se má konat 5. května. Stejný článek také zavádí pevné pětileté funkční období parlamentu a omezuje pravomoc premiéra kdykoliv jej rozpustit.

...které nelze kontrolovat

Asi nejdražší však vyjde událost tisíce kilometrů vzdálená Británii. V Mexickém zálivu došlo v dubnu k havárii ropné plošiny vlastněné druhou největší britskou společností BP. Jen na kompenzacích ekologických škod slíbila BP zaplatit 20 miliard dolarů. Jaký celkový dopad na ekonomiku bude havárie mít, je však zatím nejasné.

A zase sněží. Sníh se v peníze neproměnil a na konci roku řadí s ještě větší silou. Zastavení předvánočního shonu ekonomiku zasáhlo podle odhadů denní ztrátou 1,2 miliardy liber. Tak doufáme, že sníh brzy roztaje a s ním i starost o finance, která roku 2010 v Británii dominovala.

Evropskou krizi neléčí evropská levice

Ekonomická nejistota vede evropské voliče doprava. Ze 27 hlav vlád EU jich k levici náleží jen pět.

Evropou již řadu měsíců obchází strážidlo ekonomické krize a prvoplánový odhad by předpokládal, že ekonomické znejistění povede občany evropských států do náručí těch, kteří jim ve volebních kampaních slibují sociální jistoty. Jenže pohled na evropskou politickou mapu svědčí o opaku. Evropské politické scéně dominuje na všech úrovních pra-

vý střed, který uspěl i v drtivé většině voleb konaných za „časů krize“. To ovlivnilo složení Evropské rady, v níž zasedá 27 hlav vlád z jednotlivých členských států EU. Většinu 14 premiérských křesel má nyní v Radě středopravicová a federalistická Evropská lidová strana (EPP). Pravicovou převahu doplňují dva premiéři náležející k nefederalistickým konzerva-

tivcům (Petr Nečas a David Cameron) a pětistek liberálů, z nichž minimálně čtyři lze označit za politiky stojící napravo od středu, a levicová není ani zbývající finská premiérka Mari Kiviniemi. Jen šest šéfů vlád unijních států patří k levici, přičemž poměr mezi socialisty a komunisty je pět ku jedné.

Pravý střed má navíc i většinu v Evropské komisi, takže z hlavních evropských institucí je vyrovnaná situace jen

PETR SOKOL | Autor je politolog, přednáší na CEVRO Institutu, řídí CEVRO Revue a pravidelně přispívá do dalších českých médií (Reflex...)

v evropském parlamentu, kde roli jazýčku na vahách mezi pravicovým a levicovým blokem hrají „přelétaví“ liberálové, což však v praxi vede často k velko koalici spojování evropských lidovců a socialistů.

Rudá pětka

Ze zemí, kde vysloveně nehrozí aktuální bankrot, vládnou dnes socialisté pouze v Rakousku a Slovinsku. Rakouský socialistický premiér Werner Faymann díky

tomu řadí svou zemi mezi pouhou pěti členskými zeměmi EU, které mají aktuálně v čele vlády socialistického politika. Vzhledem k tomu, že Faymanna v tomto klubu doplňují tři premiéři krizí těžce postižených zemí z jihu Unie (Španěl Zapatero, Portugalec Sócrates a Řek Papandreu) a předseda vlády relativně malého Slovinska, je dnes Faymann vlastně evropskou socialistickou jedničkou. V této pozici ho navíc posiluje i fakt, že pre-

ference ve Španělsku i Portugalsku nedávají jeho socialistickým premiérským kolegům mnoho šancí na znovuzvolení v nejbližších volbách a v podobné situaci je i Slovinec Borut Pahor.

Socialisté vs. Levá alternativa

Současný stav ovšem nelze určitě pojmenovat jako krizi celé levice. Dobře to lze zdokumentovat na současném politickém stavu v Německu. Tam vládne pravo-středová koalice křesťanských demokratů a liberálů. Disponuje sice většinou v národním parlamentu Bundestagu, ale v Německu populární tzv. Sontagsfrage – tedy ve výzkumu veřejného mínění obsahujícím otázku: „Koho byste volili, kdyby byly v neděli volby?“ se koalici už tolik nedaří. Oslabené aliance CDU-CSU kancléřky A. Merkelové ovšem na záda nedýchá její tradiční rival ze sociálnědemokratické SPD, ale nově Zelení. Ekologickou stranu by v Německu aktuálně už volila přibližně čtvrtina respondentů a Zelení díky tomu předběhli i sociální demokraty. Sociální demokraté se utěšují skutečností, že levice má jasnou většinu oproti vládě, ale ve vzduchu je i nové řešení v podobě černo-zelené koalice. Tu si obě strany již vyzkoušely na zemské úrovni v Hamburku a v několika městech.

Nebýská se na lepší časy...

A evropští socialisté se nemohou ani příliš těšit, že by jim jejich premiérskou skupinku rozšířila série parlamentních voleb konaných v roce 2011. V Irsku, Finsku, Estonsku a Polsku jejich lídři nepatří mezi favority a očekává se vítězství některé ze stran pravého středu. Malou naději pro levice se jeví Dánsko, kde je boj před podzimními volbami téměř vyrovnaný, s prozatímní malou převahou sociálních demokratů a jejich spojenců.

V zásadě tak platí, že ekonomická krize vede evropské voliče spíše k podpoře politiky úspor, kterou ztělesňují strany pravice a pravého středu. Takový jev určitě rozesmutní ty, kteří rádi zdůrazňují, že demokracie nefunguje...

Odměny lékařů zvítězily nad regulačními poplatky

ONDŘEJ MÁTL | Autor je poradce a nezávislý konzultant v oblasti veřejných služeb, zejména ve zdravotnictví, a politik

Zvykli jsme si na to, že kontroverzní téma změn ve zdravotnictví v posledních letech okupuje tuzemská média. Zdravotnictví, zejména diskuse nad regulačními poplatky, se stalo jádrem politického boje.

Zdravotnictví se stalo trumfem kraj-
ských politiků, kteří na tomto tématu de-
monstrovali štedrost vůči občanům.

Připomeňme si, že tyto poplatky by-
ly zavedeny od 1. ledna 2008 novelizací
zákona o zdravotním pojištění zákonem
o stabilizaci veřejných rozpočtů. Od té
doby platíme u lékaře za návštěvu s vyšet-
řením, za výdej léku na předpis, za pobyt

v nemocnici a za návštěvu pohotovosti. Na regulačních poplatcích jsme uhradili v roce 2008 přibližně 5,5 miliardy Kč, z čehož nejvíce prostředků bylo vybráno za poplatky za položku na receptu, a to přibližně 2,39 miliardy Kč. Na třicetikorunovém poplatku za návštěvu lékaře bylo vybráno 1,78 miliardy Kč, v nemocnicích jsme zaplatili na poplatcích za hospitalizaci 1,15 miliardy Kč a 0,17 miliardy Kč za pohotovostní službu. Téma regulačních poplatků bylo hlavním volebním tématem v krajských volbách v roce 2008. Výsledkem je, že v roce 2009 kraje utratily téměř 0,5 mld. Kč na darech regulačních poplatky kompenzujících.

Média ve znamení lékařského exodu

V poslední době se však množství článků a reportáží o zdravotnictví rapidně zvýšila. Mediálně úspěšná nátlaková akce Lékařského odborového klubu s názvem „Děkujeme, odcházíme“ si kontinuálně zajišťuje pozornost. Každý den tuzemská média přináší desítky článků o lékařích, jejich platech a podaných výpovědích. V průběhu loňského roku se tak regulační poplatky dostaly zcela na okraj mediálního zájmu. Paradoxně pozornost médií a krajských politiků nezbudily ani navrhované změny regulačního poplatku za ošetrovací den ze současných 60 Kč na 100 Kč a změna regulačního poplatku z položky na receptu na regulační poplatek za recept, která je součástí novelizace zákona o veřejném zdravotním pojištění, jež je v současnosti v připomínkovém řízení.

Vraťme se ale k lékařům. Podle údajů Ministerstva zdravotnictví k počátku roku 2011 výpovědi podalo 3 755 lékařů, což je přibližně 18,8% z celkového počtu 20 014 lékařů působících v nemocnicích. Hrozbou hromadných odchodů lékařů protestují proti výši platů a množství přesčasů. Požadují dvě stě korun hrubého na hodinu pro absolventa a čtyři sta korun na hodinu pro kvalifikovaného doktora. Podle jejich odhadů je ke splnění požadavků třeba 3 miliardy Kč. Diskusí na téma, zda je u nás málo či hodně lékařů, zda je for-

ma a cíl nátlakové akce správná či nikoliv či zda je hlavní příčinou současného stavu korupce, bylo již hodně. Opomíjeným aspektem mediální diskuse však je, jak na tuto novou situaci reagují krajsí politici. Zajištění poskytování zdravotní péče je totiž v samostatné působnosti krajů ČR. Kraje jsou navíc zřizovatelem více než třetiny (cca 34,6%) všech nemocnic v České republice. Do určité míry tak mají situaci ve svých rukou.

Zlomí to krajským politikům vaz?

Krajsí politici profilující se na zdravotnictví jsou nyní ve složité situaci. Jako zřizovatelé ovlivňují výdaje svých nemoc-

nic a tím i platy svých lékařů. Navíc mohou restrukturalizovat výdaje krajských rozpočtů a posílit příjmy nemocnic. To ostatně nabízí i srovnání půl miliardy Kč, kterou každoročně darují občanům na poplatcích, se třemi miliardami Kč, které lékaři na zvýšení platů požadují. Jak celá nátlaková akce dopadne, je zatím nejasné. Jedno je však jisté již dnes. Krajsí politici budou muset skládat účty občanům, kteří očekávají, že se o ně v nouzi postarají. A jedním z těchto účtů je i zajištění kvalitní péče v krajských nemocnicích, kde se bez lékařů neobejdou. Pokud nedokážou vzniklou situaci vyřešit, zlomí jim nakonec jejich štedrost ve zdravotnictví a proplácení poplatků vaz.

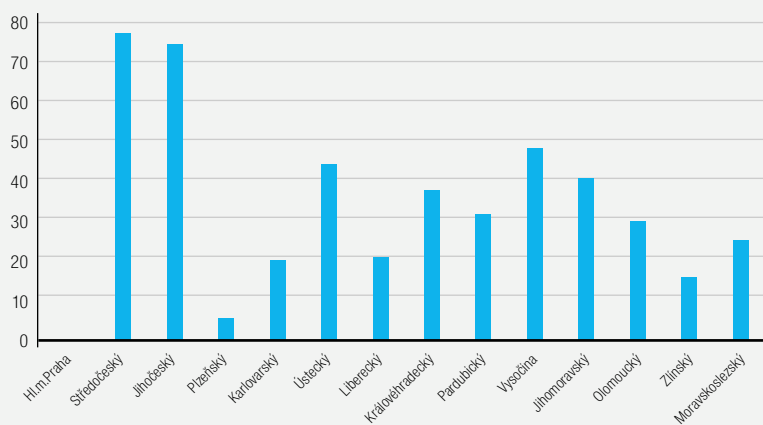
Tabulka: č. 1 Kapacity v nemocnicích dle krajů, 2009

	Počet nemocnic	Počet lékařů	Počet lůžek	Počet obyvatel	Počet lůžek na 1 000 obyvatel
Hl.m.Praha	28	4 217,4	10 233	1 249 026	8,19
Středočeský	25	1 477,1	5 796	1 247 533	4,65
Jihočeský	9	1 030,5	3 569	637 643	5,60
Plzeňský	11	1 054,4	3 520	571 863	6,16
Karlovarský	5	321,1	1 656	307 636	5,38
Ústecký	20	1 154,6	5 327	836 198	6,37
Liberecký	8	707,2	2 676	439 027	6,10
Královéhradecký	10	1 141,0	3 609	554 402	6,51
Pardubický	10	730,0	2 682	516 329	5,19
Vysočina	6	635,6	2 794	514 992	5,43
Jihomoravský	22	2 635,3	7 906	1 151 708	6,86
Olomoucký	9	1 072,4	3 480	642 041	5,42
Zlínský	10	789,2	3 078	591 042	5,21
Moravskoslezský	18	1 887,2	6 666	1 247 373	5,34

Zdroj: ÚZIS, Zdravotnictví České republiky ve statistický údajích

Graf: č. 1 Dary obyvatelům (na poplatky) od krajských úřadů

V milionech Kč v roce 2009

Zdroj: Ministerstvo zdravotnictví

IT technologie v roce **2010** v návaznosti na sociální trendy

*Svět informačních
a komunikačních technologií
je nejen jedním
z nejdynamičtějších oborů
vůbec, ale také
nejrozšířenějším.*

PETR STIEGLER | autor je nezávislým
konzultantem pro ICT a eGovernment, podílel se
na projektech CzechPOINT a Datové schránky

Počítače, mobilní telefony a různé další komunikační nástroje nás doslova obklopují na každém kroku. Už dávno to není uzavřený svět IT specialistů a technicky zaměřených uživatelů, ale každodenní součást života téměř všech skupin lidí – minimálně západní civilizace. Proto jsme také svědky řady sociálních trendů v IT, které determinují další vývoj technologií. A naopak – nové prostředky ovlivňují sociální chování lidí

Facebook – dobrovolná ztráta soukromí

Jedním z těchto světových fenoménů je rozhodně Facebook, který zažil v roce 2010 výrazný boom a který už se stal nejen součástí komunikace lidí, ale i významným marketingovým nástrojem i prostředkem politických kampaní (vzpomeňme jen na „vajíčkovou iniciativu“ proti tehdejšímu předsedovi ČSSD Paroubkovi). Jak už to u podobně revolučních fenoménů bývá zvykem, zpětným

pohledem je jeho úspěch zcela logickým vyústěním sociálních trendů, které provázejí internet prakticky od jeho vzniku. První z nich spočívá v neustálém hledání nových nástrojů mezilidské komunikace a prostředků pro navazování nových kontaktů – mnohdy s lidmi, které jsme nikdy neviděli. Na začátku to byly nástroje jako USENET / /News, email nebo IRC, postupně doplněné dalšími instant messengery nebo diskusními fóry. Druhý trend je mnohem zajímavější a spočívá v neobyčejně jednoduché a svobodné prezentaci vlastních názorů, myšlenek a prakticky čehokoliv, co chceme, na světové síti. Nic takového nebylo před vznikem internetu možné – vydávat vlastní noviny či jiné tištěné publikace, vystupovat v televizi či rozhlasu nemůže každý. A možná právě proto po tom tolik touží.

LIDÉ PUBLIKUJÍ VELMI OSOBNÍ ÚDAJE

o svém životě a je jim v podstatě jedno, že si je může přečíst každý. Zdá se, že začínají virtuálnímu prostředí internetu a síti daleko více důvěřovat.

Data v oblacích

To ostatně potvrzuje i další výrazný technologický směr, který v loňském roce hýbal světem, a to je cloud computing ve spojení se vzdáleným ukládáním dat. Jeho rozšíření bylo dáno samozřejmě vývojem serverových technologií a především rozšířením, zkvalitněním a zlevněním připojení k internetu a komunikačních služeb vůbec. Nicméně, snahy o centralizovanou řešení, dostupná prostřednictvím veřejných

komunikačních sítí, jsou mnohaleté a velmi často byla jejich brzdou právě snaha mít vše pod kontrolou, na svém počítači či serveru. Úspěch např. Googlu se svými internetovými aplikacemi je rozhodně také dán tím, že se lidé nebojí mít svůj kalendář či úložiště dokumentů kdesi uvnitř sítě. V souvislosti s cloud computingem se často hovoří o určitém návratu k původním terminálovým řešením. U nich bylo však největším efektem úspora na drahých HW koncových zařízeních a odehrávaly se v bezpečném prostředí uzavřených sítí. Dnešní problém je spíše opačný – koncových zařízení máme několik a řešíme spíše synchronizaci dat mezi nimi. Cloud computing přináší nezávislost na tom, odkud přistupujeme (z práce, z domova – pokud je dostupné internetové připojení) k aktuálně používanému zařízení (mobil, počítač, notebook), jinak řečeno nulovou potřebu synchronizace dat a zlevnění SW nástrojů – pokud už nejsou úplně zadarmo, pak nám stačí jedna licence pro několik zařízení najednou.

V jednoduchosti a spolehlivosti je krása

V oblasti koncových uživatelských zařízení, tedy v kategorii počítačů, notebooků a mobilních telefonů, bylo možné v roce 2010 pozorovat dva jednoznačné trendy. Poměrně logicky pokračujícím byl další posun mobilních telefonů od prostých nástrojů na telefonování a psaní sms zpráv doslova k víceúčelovým osobním počítačům (vzpomínáte ještě na původní PDA?), které zvládnou široké možnosti komunikace, navigace, zábavy a dalších aplikací. Sjednocování do několika SW platforem (především Android, Windows Mobile a iPhone) umožnilo daleko větší možnosti nabídky těchto aplikací prostřednictvím různých elektronických obchodů a výrazně rozšířilo trh pro výrobce aplikací.

Zajímavý je také komerční úspěch výrobků, které vsadily na posun ke standardům spotřební elektroniky, kde jsou důležité vlastnosti jako jednoduchost, uživatelská intuitivnost, design nebo spolehlivost. Samozřejmě mluvíme především o Apple a jeho iPhoneu a iPadu. Je to zřejmý důsledek toho, jak se obsluha běžných počítačů stává složitější, náročnější a komplikovanější, ale také rychlého vývoje a snahy o co nejlevnější výrobu, která přináší nižší spolehlivost.

Uvedené trendy, které se dotýkají roku 2010, budou jistě pokračovat i v roce letošním. Mohou být tedy dobrým vodítkem pro každého, kdo se na tomto trhu pohybuje.

V návaznosti na fenomén Facebooku je pozoruhodný stále se rozšiřující konflikt mezi bezpečností na internetu, ochranou osobních údajů a trendem dobrovolné a vědomé ztráty soukromí. Lidé publikují jinak velmi osobní údaje o svém životě a je jim v podstatě jedno, že si je může přečíst každý. Zdá se, že lidé začínají virtuálnímu prostředí internetu a síti daleko více důvěřovat.

CEVROINSTITUT

[vysoká škola]

VYSOKÁ ŠKOLA OSOBNOSTÍ

DNY OTEVŘENÝCH DVEŘÍ:

obvykle každou první středu
v měsíci v 16 hod.

JUNGMANNOVA 17, PRAHA 1

Tel.: 221 506 700

VYSOKÁ ŠKOLA PRÁVNÍCH A SOCIÁLNÍCH STUDIÍ

ATRAKTIVNÍ MAGISTERSKÉ A BAKALÁŘSKÉ OBORY:

- ❖ Veřejná správa
- ❖ Politologie a mezinárodní vztahy
- ❖ Právo v obchodních vztazích
- ❖ Sociální analýzy

Master of Public Administration (MPA)

prestižní manažerská studia (nejen) pro veřejnou sféru

- ❖ Studium v centru Prahy a Českého Krumlova
- ❖ Individuální přístup a špičkoví pedagogové
- ❖ Prezenční i kombinovaná forma studia

WWW.CEVROINSTITUT.CZ